

jednu komisiju u predelu Scenect, da ispita tamošnje ekonomske prilike, i komisija je podnela izveštaj, da se u tome kraju ne može da živi bez minimum 780 dolara godišnje, a baš u tome kraju 61 odstotka učiteljica žive za mnogo manjem platom od te. Zatim prosečni godišnji prihod jednoga radnika u sjedinjenim državama, prema izveštaju tamošnje radničke komore, iznosi 1.500 dolara godišnje, a toliki prihod ima svega 6 odstotka učitelja.

Pokušaji, da se stanje poboljša, ostali su bez uspeha. Nemoćni, da izvedu štraf, i da se bori protiv kapitalističke vlade, su počeli da daju ostavke, ostavljajući jedan mali broj drugova, da i dalje ili idealije za praznom trpezom, ili da stupi u jednu jaku organizaciju, koja će im doneti na kraju krajeva dobre rezultate svoga rada.

I kada se dublje posmatra ceo taj akt američke čitarije prema učiteljskom proletarijatu, mi se tek tada čudimo, koliko smo nekada bili naivni, gledajući sjajno u tu zemlju daleko tamo preko mora, zemlju slavnog Monroa, u kojoj je danas, ali tako mračno i za učitelje tako očajno...

Radiša M. Stefanović.

O sprejemu u meščansko šolo.

Povod naslednjim vrticam so vprašanja in sklepi, ki jih je objavil odbor ljubljanskega učiteljskega društva na podlagi seje imenovanega društva dne 15. marca t. l. Zadeva, ki jo lahko kratko označimo z besedami: sprejem u meščansko šolo, se mi zdi tako važna, da me veseli, da smo čitali o njej v 13. števi „Učit. Tov.“ z dne 1. aprila. Potrebno bi bilo, da se o njej prav temeljito porazgovorimo. Naj torej sledi nekaj tozadevnih misli!

Vstop u meščansko šolo bodi dovoljen po povoljno izvršenem petem šolskem letu, pravimo, petem šolskem letu kakorkoli organizirane ljudske šole. Izkušnja me uči, žal, le enoletna, da ne pridejo u meščansko šolo dobri učenci le iz petega razreda, temveč tudi iz petega šolskega leta nizko organizirane šole, iz te celo boljši. Pri nas ne prvačijo mestjani, temveč deželani.

Nisem prijatelj sprejemnih izpitov, n vidim, da so tu potrebni. Klasifikacija je različna, da učenec te šole pri najboljšem redu niti gladko čitati ne zna, dočim ume to učenec one šole pri povoljnem redu prav dobro.

Dalje bodi dopustno, sprejete učence v določenem roku vračati, to pa zato, ker odkrije učenec svojo nesposobnost mogoče pozneje. Ne zdi se mi primerno, da bi nesposobneži sedeli u meščanski šoli mogoče kar tri leta, tako dolgo, da dopolnijo 14 leto. Dve slabi letini lahko oskrbi ta razred prihodnjega leta tako, da novincev sploh ni možno sprejeti razven če se za nje otvori paralelka.

Oboje, sprejemni izpit in vračanje, bodi dovoljeno. Mislim, da si naj izbira material na meščanski šoli tisti, ki ima z njim delati, ne pa kdo drugi. Saj ni nikjer pisano, da mora vsak, ki mu je meščanska šola blizu, hoditi v njo, če je sposoben ali ne. Če homo sprejemali vse, kar nam kdo pošlje, homo meščansko šolo degradiral na nivo, za katerega nas ne bo treba zavdati. Kaj pa z odslovljenimi učenci? Vrnete naj se v razred, v katerega spada, in sicer na šolah, kjer so zaključni VI. razredi, v te, kjer jih ni, tj. kamor spada. Potrebno pa je, da se zaključni razred otvori povsod, kjer je meščanska šola in dovoljuje to število otrok. Kier na tu

Ako premotrimo trezno današnji politiški sistem in delovanje strank, se moramo uveriti, da pelje k propasti in ne k kulturi! Ali se ne čutite omejene in nesvobodne, če se enemu ali dvema načeloma naljubo priglasite pristaša stranki in vas ne bi težila »moralna« dolžnost, da morate iz principa zagovarjati stališče stranke, četudi enkrat ž njo ne soglašate! In komu je ljubo, da ga stranka kamenja s psokvami in mu pokaže vrata, ker se drzne enkrat nastopiti proti njej! Ni čuda, če se potem zaleti preganjani k oni stranki, ki ima slučajno njegovo načelo u programu, ali pa na podlagi tega načela ustvari novo stranko in potegne čredo ovac za seboj.

To ni svoboda, to ni demokracija! Ali ne uvidite, da bi bilo bolje, da nastajajo stranke trenutno, to je o priliki, ko je treba načela udejeviti, in ako je cilj, ki ga stranka zasleduje trajen, lahko je trajna i stranka sama! Bolje bi bilo, da ne vrivamo svojega prepričanja s sirovimi napadi in moralničnim pritiskom, temveč s stvarnimi dokazi in v vzajemnem sporazumu, kajti kakor nam je naše prepričanje drago in sveto, tako spoštujemo i

zadostnega števila otrok, bodi šola toliko-razredna, kolikor bi bila, če bi je ne bilo. Šesti razred naj ima dva ali tri oddelke, da ne bo poslušal učenec iste snovi dva, trikrat. Sicer pa ima učitelj v takih razredih prilike dovolj za združevanje in poučevanje vsega razreda naenkrat.

V zaključni razred naj prestopajo učenci tudi z zadostnim uspehom po končanem petem šol. letu. Ne gre pa, da bi se sprejemali v ta razred učenci, ki niso končali imenovanega šol. leta vsaj zadostno. Ponavljajo naj, kakor je sicer običajno.

Naj se nadalje dovoli, da smejo tudi učenci zaključnega razreda ko so ga obiskovali eno leto in sicer tudi s povoljnim uspehom, da potrkajo na vrata meščanske šole. Za te naj velja vse to, kar smo zgoraj omenili. Naj pridejo k izpitu, naj se vrnejo u določenem roku, če ne gre. Več prostosti, recimo, da bi poskusili še v tretje, naj se ne dovoli.

Končno bodi omenjeno, da naj se smatrajo učenci zaključnega razreda kot to, kar so tudi drugi, ki ga niso obiskovali. Kdor se ni povzpel tako visoko, da bi moyal pohajati mešč. šolo, tudi kar neposredno po izstopu iz zaključnega razreda ne bo posebno sposoben.

Te vrstice je narekovala le ljubzen do meščanske šole, ki naj bi rodila tist sad, ki ga pričakuje od nje vsak, ki mu je nanredek te šole pri srcu. H.

Prevara.

Zakon o začasnih učiteljskih prejemkih z dne 23. febr. 1919 zagotavlja upokojenemu učitelju celo njegovo plačo kot pokojnino, zakon z dne 20. julija 1919 pa določa, da znaša največja zadnja plača 5000 dinarjev. Zanašaje se na ta zakon, zaprosil sem sredi meseca septembra 1919 za upokojenje. Imel sem dosluženih 43 definitiv. let kot nadučitelj. Moja zadnja mesečna plača je z dokladami vred znašala 1250 K, upokojen sem bil dne 30. septembra 1919 ter menil, da je stvar vsestransko v redu. Toda sledilo je temu britko presenečenje takoj v prvem mesecu, ko sem prejel prvokrat izplačano pokojnino in sicer mesto prejšnje plače 1250 kron samo 675 K. Prepričan, da se mi je rokujina pomotoma odmerila samo na 675 K, stopil sem osebo k deželnemu knjigovodstvu u Ljubljani. Tu se mi je kratkoma povedalo, da je moja pokojnina pravilno odmerjena in da proti temu nimam ničesar ugovarjati. Čas in prilžnost sta nanesla, da sem se oglašil tistega dne tozadevno tudi pri višjem šol. svetu. Le tu se mi je prijazno svetovalo, da naj zaprosim za reaktiviranje na sedanjem mestu in to nemudoma, ker manjka moških učnih moči. Vesel sem vložil prošnjo in zapuno pričakoval ugodne rešitve.

Toda zopet neprijetno presenečenje! V sebi višjega šol. sveta dne 22. decembra 1919, je bila moja prošnja bog zna zaradi katerega uzroka, odbita in reaktiviranje pokopano. Tu gotovo ni šlo za kak princip, za škodo ali korist države, kvečjemu za kako intrigo mojih političnih nasprotnikov. Bržkone se gospodu predsedniku ni zdelo vredno vpraševati v mojo službeno kvalifikacijo, iz katere bi se bil prepričal, da le bilo more delovanje ves čas do zadnjega dne vestno in vspešno, o čemur pričajo mnova priznanja šol. oblasti in tista debela bronasta kolajna, ki sem jo prejel za nepretrvano štiridesetletno zvesto službovanje. Ne bi bil stopil v pokol, če bi se ne bil zanašal na po zakonu obljubljeni celo prejšnjo plačo ter ne blamiral se s prošnjo za reaktiviranje, če bi se mi k temu koraku na tako merodajnem

mi misli in čustva, ki jih z uverenja goji naš bližnji in ne izzivajno ga!

Mslim, da edino tako si moramo tolmačiti Krekove ideje u politici.

Danes je politično strankarstvo stopilo tudi u službo osebnega zaslužka. Mož služi stranki, ker služi stranka njemu in stara prislovica je, da cilj posvečuje sredstva. Vplivni zastopniki »tranke, ki majo v rokah uradno moč, dajejo možu vsakojake ugodnosti ali ga pa štiti, če napravi kako »lumparijo«. Ostra in ne-lepa je ta beseda, a ravno tako oster in nelep je danes strankarski boj, zato se me naj opraviči!

Tudi so ljudje, ki si ne morejo ustvariti prilagoditve eni ali drugi politični struji in brž naročijo tudi njeno glasilo. Skoraj vsak hoče nositi neki prapor, neki znak, ker smatra to za primerno duhu časa. Skuča se razgrevati za »pravilno« stvar svoje stranke ter zavija pri tem eriko svoje politike u plašč »oficijskih fraz.

A žena, ki stremi za izobrazbo in kulturo, naj samostojno razmišlja in sodi o dogodkih, ki jih zaznava, naj se potruzi, da dobi o njih jasno sliko in naj si ustvar-

mestu ne bi bilo namignilo. Če tudi težko, vendar bi rajše še nadalje naprej vlekel in garal, vsaj toliko časa še, da bi se naš službeni prejemki stalneje uredili. To stoji pribito. Radoveden sem pač tudi, zakaj za upokojenca velja njegova zadnja največja plača 5000 K, ko se ta svota aktivnemu tovarišu dejansko izplačuje sedaj u dinarih. To, gospoda, je velikanska razlika in upokojenec krivica, ki vpije do neba! Seveda ljudski učitelj, ki je stradal pod avstrijsko vlado in umiral jetike, naj sedaj živetari u starosti onemogel in izčrpan ob polovici zaslužene plače ali pa ob sedanih draginji — za plotom izdahne. Je pač taka usoda in pravica hlapca Jerneja!

Večina upokojenecv je gotovo organizirana u naši vrli Zavezi, nji naj zlasti velja: Hic Rhodus, hic salta! R.

Jugoslovanska Matica.

Priljavljani odbor Matice je razposlal po celi Sloveniji že več sto nabiranih pol, tako posameznikom, ki so se prostovoljno priglasili, kakor tudi drugim osebam. Večje število teh pol je razposlal tudi okrajnim organizacijam Narodnega sveta za neosvobojeno domovino. Da bo delo čim uspešnejše, pozivljamo vse one, katerim so se pole vpsotale, da stopijo v stik z obstoječimi organizacijami, z občinskimi zastopi, z učiteljsvom, uradi itd., ter da na primeren način obveste občinstvo, kdo člane vpisuje in kje se je priglasiti.

Vsa društva, izobraževalna, telovadna in druga naprošamo, da nemudoma prevzamejo nalogo nabiranja članov ter sporoče, koliko nabiranih pol žele, in imena oseb, katerim je to polo razposlati. Agitacija za Matico naj se vrši ob vsaki priliki, pri društvenih prireditvah, pri sestankih in zborovanjih, kakor tudi od hiše do hiše, od osebe do osebe. Ker je Jugoslovanska Matica strogo nestrankarska in vsenarodna, naj organizacije in zastopniki vseh raznih struj u narodu u plemeniti tekmi dokažejo, da ne izbriše niti najhujši domači spor u srcih smisel za skupne ideale in da je vsem enako na srcu usoda bratov u tujini.

U Ljubljani nabiranje članov zelo napreduje; da se še bolj pospeši, pozivljamo vse osebe in društva, katera žele sodelovati pri nabiranju članov, da se zglaš v uradu pripravljalnega odbora, kjer se jim izroče nabiralne pole ali pa da javijo pisмено svoje naslove.

Podružnice Jugoslovanske Matice so se ustanovile doslej u Kočevju, Mariboru, Ptuj, Velikovcu, Murski Soboti, Dol. Lendavi, Gornji Radgoni. Pripravlja se ustanovitev tudi u celi vrsti krajev, kakor u Novem mestu, Kamniku, Kranju, Borovnici, Železni kapli, Pliberku, Šošanju, Celju, Metliki, Krškem, Vrhniki, Ribnici, Radovljici itd.

Povsod se priglašja narod trumoma organizaciji ter prispeva u veliko požrtvovalnostjo.

U Ljubljani se ustanovi glavna podružnica Matice za Slovenijo takoj po Veliki noči.

Član Jugoslovanske Matice postane vsak Jugoslovan.

Nabirajte povsod člane za Matico, naj ne bo sestanka, ne prireditve, naj ne bo javnega lokala, naj ne bo društva, kjer se ne nabirajo člani, kjer se ne agitira za Matico, kjer se ne zbirajo darovi za naše brate u tujini. Vso pošto je naslavljati na naslov: Pripravljalni odbor Jugoslovanske Matice, Pražakova ulica št. 3/I.

Pripravljalni odbor Jugoslovanske Matice Ljubljana.

ja sodbe in mišljenja, ki bodo soglašala z njeno notranjostjo! Tako boče s svojim vplivom u javnosti pripomogla, da se strasti in nizki nagoni samopašnosti, ki prevevajo človeštvo, umaknejo vsijim namenom ter se polegoma stanovi osvobođe uslužnosti politiškim strankam.

V zadnjo svrhu je potrebno, da tembolj gojimo stanovsko politiko in ustvarjamo stanovske organizacije, ker s tem krepimo stan i; lažje zasledujemo skupne smernice in uspešneje zastopamo skupne interese. Tega rada naj se udeleži tudi stanovsko naobražena žena, da bo vredna užitkarica dobrin, ki jih pripravlja znoj vzajemnega dela in truda.

V letošnjem novoletnem »Učiteljskem Tovarišu«, glasilu slovenskih učiteljev, so napisane besede: »... najmočnejši homo tedaj, ko homo svojo stanovsko politiko postavili popolnoma na svoje lastne noge ter ne računali le na pomoč strank, ampak se zanašali na disciplino lastnih vrst!« (Dalje pril.)

Pristopite k „Jugoslovanski Matici!“

Razpis učiteljskih mest v stari Srbiji

Št. 48. Narodne prosvete prinaša razpis učiteljskih mest u kraljevini Srbiji. Prošnje se vlagajo do 20. aprila t. l. u ministrstvo prosvete. Prošilec pa mora navesti sledeče podatke:

1. Katero šolo je dovršil in s kakšnim uspehom.
  2. V katerih krajih je služil kot učitelj.
  3. Kraj sedanjega službovanja.
  4. Od kedaj je na tem mestu.
  5. Kako je prišel na to mesto (po razpisu, začasno, po službeni potrebi, po kazni itd.)
  6. Leta službovanja: a) začasna, b) stalna.
  7. Klasifikacija za čas stalnega službovanja: po koliko let odlično, prav dobro, povoljno, dobro, zadostno, nezadostno in slabo.
  8. Povprečna kvalifikacija u stalnem službovanju razdeli s številom ocenjenih lit; povoljne ocene se računajo od 3 do 5 (u Srbiji je najboljši red v vseh šolah 5, najslabši 1), nepovoljne pa od 1 do 3, kolčnik se računa do stotink.
  9. Ali je bil kedaj, zakaj in kako kaznovan.
  10. Zdravstveno stanje: a) osebno, b) družinsko.
  11. Delo na književnem polju.
  12. Imena otrok, ki so u ljudski, srednji ali strokovni šoli s pripombo, u katerem kraju in razredu se uči l. 1919.—1920.
  13. Imena in starost drugih otrok.
  14. Druge osebne in družinske potrebe.
  15. Delo na kulturnem polju zunaj šole.
  16. Ali sta mož in žena u učiteljski ali drugi javni službi.
  17. Ali dovolita mož in žena, da samo eden od obeh dobi mesto, za katero prosita obo, ako se ne more podeliti oboima.
  18. Ali je bil u vojski od 1912. do 1919. leta.
  19. Glavni razlogi za premeščenje.
  20. Ali je bil u sovražni službi za čas okupacije, ako da, potem u kakšni.
- Na koliko točk izmed naštetih pa se ozira naš višji šolski svet pri podelitvi mest! En mesec dalje službe velja za vseh 20.

—dč.

V. R.:

Koncert u Tržiču.

Naša bralna društva in čitalnice bi se že davno preživele, če bi ostalo vse pri prvotni zasnovi. Čas je zahteval, da so se ta podeželska prosvetna društva modernizirala. V njih okrilju so nastali pevski in dramski odseki, zasnovale so se javne knjižnice in določili načrti poljubnih predavanj. Taka prenovljena društva so priključala u vrste sodelavcev pomlajeno življenje, u ljudstvu pa so vzbudila čut vseobčega zanimanja.

Med ta društva štejem tudi bralno društvo u Tržiču, ki spaja u sebi vse gori našete društvene odseke. Dne 29. svečana t. l. zvečer je priredila »Pevska šola tržiškega bralnega društva« pod vodstvom ravnatelja A. Lajovica svoj prvi koncert u dvorani »Sokolskega doma«. Nastopil je častno ves glasbeni aparat.

Moški zbor je izvajal švedsko narodno »Hrepenenje« in J. Aljaževe »Občutke«. Zbora sta bila dobro nastudirana in pevski glasovi so se drug drugemu prilagodili, zato je ostalo izborno izvajanje ves čas na višini: tako u najtišjih kakor u najmočnejših partijah. Ta nastop me je iznova prepričal, da more dirigent pokazati kaj dovršenega le z zborom, v katerem se nahajajo dobri in izvežbani pevci, ki drug drugega glasovno natančno poznajo. Posebno pohvalno moram omeniti, da sta pela u zboru tudi dva odlična pevca, t. j. sodni nadsvetnik g. Lekar in g. L. Mally, katera poznam še izza dijaških let, ko smo na primer skupno peli u onem koncertu »Glasbene Matice« u Ljubljani, ki ga je prvič vodil koncertni mojster M. Hubad. Vsem nam je že legla utrujenost na telo, a srce do idealov, ljubzen do petja in glas... vse to nam je ostalo mlado, kakor u tistih prvih koncertnih nastopih.

Mešani zbor u Gerbičevem »Klic pomladni«, u Adamičevem »Petnajst let« in u Sattnerjevem »Lastovkam« je izpričal, da prevlada tudi težje in daljše zbere, vendar pa mladi in šibki soprani niso vzmogli gorenjega sopranskega »a«, medtem ko je imponiral siuren in doneč alt. Laffovo »Kavatino«, Čajkovskega »Chant sans paroles« in Newlandsmithovo »Polonezo« je igral strokovni učitelj L. Kerne izredno fino in čustveno. Igral je na gosli, a to ni bilo navadno šablonsko igranje, zakaj gosli so mu peie. Zvest